

Broj: 01,03,03/11-05-1-2663/17
Sarajevo, 29. 12. 2017.

IZVJEŠĆE

sa sastanka Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice i Prvog parlamentarnog foruma Jugoistočne Europe o energetskej učinkovitosti i klimi, Beč, 19. i 20. 12. 2017.

Sastanak Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice održan je 19. 12. 2017. u sjedištu Energetske zajednice u Beču, dok je idućega dana, 20. 12. 2017., održan Prvi parlamentarni forum Jugoistočne Europe o energetskej učinkovitosti i klimi, u organizaciji Njemačkog društva za međunarodnu suradnju (GIZ), u sklopu projekta Otvorenog regionalnog fonda za Jugoistočnu Europu (*Open Regional Fund for South-East Europe – Energy Efficiency - ORF - EE*).

Iz Parlamentarne skupštine BiH ovim skupovima bili su nazočni Ljilja Zovko, izaslanica u Domu naroda, i Predrag Kožul, zastupnik u Zastupničkom domu PSBiH, koji su zamjenski članovi Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice iz Parlamentarne skupštine BiH. U izaslanstvu PSBiH bili su još Nenad Pandurević, tajnik Povjerenstva za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda u ulozi tajnika izaslanstva, i Amila Žujo, prevoditeljica.

I. Sastanak Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice, održan 19. 12. 2017.

Sastanku su bili nazočni predstavnici ostalih parlamenata ugovornih stranaka Energetske zajednice, i to:

1. Filip Vuković, Skupština Crne Gore,
2. Snežana B. Petrović, Narodna skupština Republike Srbije,
3. Žarko Mićin, Narodna skupština Republike Srbije,
4. Hari Lokvenec, Sobranje Republike Makedonije,
5. Goran Milevski, Sobranje Republike Makedonije,
6. Edward Shalsi, Parlament Republike Albanije,
7. Lev Teofilovych Pidlisetskyi, Parlament Ukrajine (Verhovna rada),
8. Kakhaver Kutchava, Parlament Gruzije,
9. Sala Berisha-Shala, Parlament Kosova*¹,
10. Hykmete Bayrami, Parlament Kosova*.

¹ Ovaj naziv ne prejudicira pozicije u vezi sa statusom i u suglasnosti je s Rezolucijom UNSCR-a br. 1244/99 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Kosovskoj deklaraciji o neovisnosti

Sastanku nisu bili nazočni predstavnici Europskog parlamenta i Parlamenta Republike Moldavije.

Osim predstavnika parlamenata ugovornih stranaka Energetske zajednice, sastanku je bio nazočan i Janez Kopač, ravnatelj Tajništva Energetske zajednice, te Barbora Poyner, službenica u Tajništvu i tajnica Parlamentarnog plenuma.

1. Uvodna obraćanja

Gospodin Kopač je, u ime Tajništva Energetske zajednice, pozdravio sve nazočne i zahvalio se na odzivu. Konstatirao je da, unatoč činjenici što sastanku nisu nazočni predstavnici Europskog parlamenta, kao ni Parlamenta Republike Moldavije, Parlamentarni plenum ima kvorum za rad i odlučivanje jer je Nacrtom poslovnika predviđeno da kvorum čini najmanje 11 članova Plenuma iz najmanje šest parlamenata zemalja ugovornih stranaka Energetske zajednice.

U svojem uvodnom obraćanju g. Kopač je naglasio potrebu potpunog preuzimanja Trećeg energetske paketa, kao i njegove pune provedbe u svim državama članicama. Izvijestio je nazočne da se u Europskom parlamentu razmatra Četvrti energetske paket ili Paket čiste energije, kojim će, uz ostalo, biti utvrđene veće obveze zemalja EU u pogledu energetske učinkovitosti, energije iz obnovljivih izvora, te upravljanje u Energetskoj uniji. Uz ostalo, istaknuo je da će se u raspravi o Paketu čiste energije u Europskom parlamentu razmatrati i amandmani kojima se predviđa obveza država članica EU prema zemljama Energetske zajednice u pogledu osiguranja stabilne opskrbe energijom.

Predstavnik Europskog parlamenta Claude Turmes, koji je zajedno s predstavnikom Parlamenta Ukrajine autor prvog izvješća Parlamentarnog plenuma o sigurnosti opskrbe energijom, obratio se sudionicima Plenuma videoporukom.

U nastavku se skupu obratila Sala Berisha-Shala kao predstavnica Parlamenta Kosova*, koji u 2017. godini predsjedava Energetskom zajednicom. U ime Energetske zajednice, poželjela je dobrodošlicu predstavniku Parlamenta Republike Gruzije, koji je od 1. 7. 2017. punopravni član Energetske zajednice. Također se zahvalila i predstavniku Parlamenta Ukrajine Levu Pidlisetskom, kao i predstavniku Europskog parlamenta Claude Turmesu, koji su zajedno pripremili prvo izvješće Parlamentarnog plenuma o sigurnosti opskrbe energijom u zemljama Energetske zajednice. Nadalje je naglasila značaj Parlamentarnog plenuma u pogledu povećanja transparentnosti i upoznavanja parlamentaraca o procesu donošenja zakonodavstva u EU i Energetskoj zajednici iz područja energije, ali i drugih područja na koja energija ima utjecaj. Također je ukazala na probleme s kojima se Kosovo* suočava u energetske sektoru, kao što su: nedovoljna opskrba, nedostatak plinske infrastrukture, zastarjeli proizvodni kapaciteti u energetske sektoru, nedovoljno obnovljivih

izvora energije, te činjenica da Kosovo* nije članica Europske mreže operatora sustava električne energije (ENTSO-E). Istaknula je kako je Kosovo* ostvarilo veliki napredak u preuzimanju Trećeg energetske paketa, premda je preostalo još mnogo obveza u pogledu provedbe.

Iako je prvotno bilo predviđeno obraćanje i Jerzya Buzeka, predsjedatelja Odbora za industriju, istraživanje i energiju Europskog parlamenta, on nije bio nazočan sastanku, kako je g. Kopač informirao, zbog bolesti.

2. Prvo izvješće Parlamentarnog plenuma o sigurnosti opskrbe energijom u regiji Energetske zajednice

Prvi put od uspostave Parlamentarni plenum razmatrao je jedno izvješće s ciljem konačnog usvajanja. Izvješće su, prema dogovoru s prošlog sastanka Parlamentarnog plenuma u travnju ove godine u Bruxellesu, zajednički pripremili Lev Pidlisetsky, predstavnik Parlamenta Ukrajine u Parlamentarnom plenumu, i Claude Turmes, predstavnik Europskog parlamenta. Tema izvješća je *Sigurnost opskrbe energijom u regiji Energetske zajednice*.

Na sastanku Parlamentarnog plenuma izvješće je predstavio Lev Pidlisetsky. Na početku je istaknuo povećani značaj sigurnosti opskrbe energijom u svijetu koji se ubrzano mijenja. Svjedoci smo ubrzanog razvoja tehnologija u području energije (solarna energija, škrljci), pojačane pozornosti glede očuvanja okoliša (globalno zatopljenje, fosilna goriva), političkih promjena, nestabilnosti tržišta i cijena energenata (plin i nafta) te pojačanog utjecaja informatizacije (digitalizacija i kibernetička sigurnost). Sve se to odražava i na opskrbu energijom. Pitanje sigurnosti opskrbe energijom nije samo nacionalno pitanje nego je jedno od glavnih pitanja svjetske politike.

Većina zemalja unutar Energetske zajednice su neto uvoznici električne energije. Srbija, Makedonija, Moldavija i Bosna i Hercegovina opskrbljuju se plinom najvećim dijelom iz Rusije, što ih čini veoma ranjivima na bilo kakve turbulencije na tržištu. Ukrajina i Moldavija još uvijek nisu sinhronizirane s mrežom ENTSO-E (Europska mreža operatora sustava električne energije). Većina zemalja orijentirana je na pretežito jedan izvor energije. Zemlje moraju tražiti način za povećanje širenja, fleksibilnosti i troškovne učinkovitosti, te težište omogućavanja sigurne opskrbe treba biti pomjereno sa samodovoljnosti unutar nacionalnih granica k integraciji na regionalnoj i europskoj razini.

Kako bi se poboljšalo sadašnje stanje u zemljama Energetske zajednice glede sigurnosti opskrbe energijom, istaknuo je da obvezno mora biti uzeto u obzir sljedeće:

- potrebna je puna provedba Trećeg energetskeg paketa, što će omogućiti punu iskorištenost i fleksibilnost raspoloživih kapaciteta i infrastrukture;
- mora se ubrzati i okončati deregulacija cijena plina i električne energije;
- potrebno je uspostaviti mehanizam za suradnju između EU i Energetske zajednice za slučaj krize u opskrbi energijom, budući da ništa poput toga ne postoji u praksi;
- Energetska zajednica treba usvojiti zakonodavstvo EU u području sigurnosti opskrbe energijom, jer su takvi propisi u zemljama Energetske zajednice zastarjeli;
- potrebno je izgraditi novu i učinkovito koristiti postojeću infrastrukturu u skladu s Uredbom (EU) 347/2013.;
- treba poduzeti mjere za povećanje energetske učinkovitosti, jer nigdje u Europi nema toliko prostora za unaprjeđenje energetske učinkovitosti kao u zemljama Energetske zajednice;
- zemlje Energetske zajednice trebaju uložiti dodatne napore da ispune svoje ciljeve u pogledu energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine, jer jedan broj zemalja ozbiljno zaostaje u dosadašnjem ispunjavanju preuzetih obveza.

U nastavku je otvorena rasprava o Nacrtu izvješća koji je dostavljen svim članovima Parlamentarnog plenuma prije sastanka u Beču. Izaslanstvo Narodne skupštine Republike Srbije predložilo je nekoliko amandmana. Nakon rasprave prihvaćeni su pojedini predloženi amandmani, tako da je tekst Izvješća korigiran u odnosu na Nacrt izvješća u točkama 1., 4., 6., 7. i 22. U privitku je dan cijeli tekst Izvješća o sigurnosti opskrbe energijom u regiji Energetske zajednice, koje je usvojio Parlamentarni plenum Energetske zajednice.

3. Preliminarni Poslovnik Parlamentarnog plenuma

Janez Kopač podsjetio je da je Nacrt preliminarnog poslovnika razmatran na svim prethodnim sastancima Parlamentarnog plenuma te da su u Nacrt, koji je dostavljen za ovaj sastanak, ugrađeni prijedlozi izneseni na prethodnim sastancima. Dodao je kako je odlukom Ministarskog vijeća (listopad 2015. u Tirani) kojom je uspostavljen Parlamentarni plenum predviđeno da Poslovnik koji Plenum usvoji bude dostavljen Ministarskom vijeću na konačno odobravanje, tako da će Poslovnik koji usvoji Parlamentarni plenum biti preliminarni dok ga Ministarskog vijeće konačno odobri. Pozvao je članove Parlamentarnog plenuma da iznesu dodatne prijedloge za izmjene i dopune predloženog teksta poslovnika ako ih imaju.

G. Predrag Kožul je, u ime Izaslanstva PSBiH u Parlamentarnom plenumu, predložio tri amandmana. U članku 1. u stavku 5., kojim se propisuje broj članova Plenuma iz Evropskog parlamenta, predloženo je da taj broj bude jednak broju članova iz država članica Energetske zajednice, što je u ovome trenutku 18. U članku 5. u stavku 3. predložio je da umjesto riječi „svako izaslanstvo“ bude propisano da „svaki član“ može postaviti jedno pitanje godišnje Ministarskom vijeću. I u članku 7. u stavku 1. predložio je da Tajništvo pokriva troškove sudjelovanja, osim za dva parlamentarca, i za jednog državnog službenika.

Janez Kopač suglasio se s prva dva amandmana, dok je u pogledu troškova sudjelovanja na sastancima Parlamentarnog plenuma iznio stav da predloženi amandman ne može biti prihvaćen jer je spomenutom odlukom Ministarskog vijeća o uspostavi Parlamentarnog plenuma predviđeno da će Tajništvo financirati troškove sudjelovanja za po dva predstavnika iz svake članice Energetske zajednice. Predložio je Plenumu prihvaćanje prva dva amandmana, a odustajanje od trećeg amandmana, što su članovi Parlamentarnog plenuma i prihvatili. U privitku Izvješća dan je cijeli tekst Preliminarnog poslovnika Parlamentarnog plenuma s ugrađenim amandmanima.

4. Presentacija programa rada Energetske zajednice u 2018. godini

Janez Kopač prvo je podsjetio na trenutačno najvažnija pitanja u Energetskoj zajednici. Šest od osam članica uspješno je okončalo preuzimanje Trećeg energetskog paketa, dok je Gruzija započela tu aktivnost. Ključni izazov u idućem razdoblju za sve zemlje Energetske zajednice preostaje ispunjavanje obveza koje donosi Treći energetski paket: jačanje nacionalnih regulatora, agencija za energiju i tijela za konkurenciju i državnu potporu, te uspješno razdvajanje operatora sustava prijenosa i distribucije. Također je nedovoljan napredak u prekograničnoj suradnji i integraciji između zemalja Energetske zajednice i sa zemljama Europske unije. Sve zemlje zabilježile su napredak u području energetske učinkovitosti, no i dalje ima prostora za unaprjeđenje. Ostvaren je skroman napredak u preuzimanju i provedbi Direktive o obnovljivoj energiji. Pet zemalja (Albanija, Kosovo*, Makedonija, Srbija i Ukrajina) kasne u ispunjavanju zadanih ciljeva u pogledu energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine. Bosna i Hercegovina i Crna Gora za sada ispunjavaju svoje ciljeve u skladu s preuzetim obvezama. Međutim u pogledu ukupnog ispunjenja preuzetih obveza, Bosna i Hercegovina je na posljednjem mjestu s tek nešto malo više od 40 % ispunjenja.

U nastavku je izdvojio najbitnije aktivnosti na koje će se Tajništvo usredotočiti u 2018. godini. U pogledu *plina i električne energije*, bit će to preuzimanje Trećeg energetskog paketa u zemljama koje to još nisu učinile (BiH, Makedonija i Gruzija), te njegova učinkovita provedba. To podrazumijeva, uz ostalo, razdvajanje i certificiranje operatora prijenosa električne energije te izradu potrebnog sekundarnog zakonodavstva. Nadalje, radit će se na uspostavi regionalnog tržišta električne energije između zemalja Zapadnog Balkana i njihovih susjeda iz Europske unije, kao i uspostavi sličnog tržišta između Ukrajine i Moldavije. Također, napor će biti usmjeren i na unaprjeđenja na tržištu plina.

U pogledu *infrastrukture*, bit će pripremljena i treba biti usvojena nova lista projekata od interesa za Energetsku zajednicu koja će uključivati, prije svega, infrastrukturu u području plina, električne energije i nafte. Osim toga, prioritet će biti i preuzimanje Uredbe o transeuropskoj energetskoj infrastrukturi.

U idućoj godini započet će i utvrđivanje *ciljeva nakon 2020. odnosno do 2030. godine* u području obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti i smanjenja emisije stakleničkih plinova u kontekstu Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama. Planirano je utvrditi na regionalnoj razini neobvezujuće ciljeve sukladne s metodologijom prihvaćenom u EU. Započetak će i integrirano planiranje u području energije i klime na nacionalnoj i regionalnoj razini, te će se nastaviti provedba Preporuka o zakonodavstvu o mehanizmu za nadgledanje emisije stakleničkih plinova.

U domeni *energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije*, pozornost će biti stavljena na transpoziciju i primjenu Direktive o energetske učinkovitosti, te na punu primjenu Direktive o ekonomskim performansama zgrada. K tome je planirano uvođenje konkurentskih postupaka prilikom dodjele subvencija za energiju iz obnovljivih izvora.

U području *zaštite okoliša*, u idućoj godini primarne aktivnosti bit će na: izvješćivanju zemalja Energetske zajednice o emisiji iz velikih ložišta, suradnji Tajništva Energetske zajednice i Europske agencije za okoliš, te ocjeni utjecaja Direktive o kvaliteti goriva i Direktive o industrijskim emisijama.

Pored svega toga, u idućoj će godini Tajništvo raditi na izmjenama Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, te na provedbi regionalnih inicijativa, poput inicijative Zapadni Balkan 6 i *EU4Energy*. Također se predviđa usvajanje mjera o regionalnoj suradnji, kako bi se izbjegle situacije jednostranih zabrana izvoza u kriznim situacijama, te pružanje pomoći u rješavanju regionalnih sporova, posebno između Srbije i Kosova*.

Na kraju je g. Kopač najavio da bi tijekom 2018. trebala biti održana dva sastanka Parlamentarnog plenuma. Prvi će biti u ožujku ili travnju u Bruxellesu, dok bi drugi trebao biti održan u listopadu u Skopju, jer će u 2018. godini Makedonija predsjedati Energetskom zajednicom.

5. Izbor teme i izvjestitelja za sljedeće izvješće

Janez Kopač izvijestio je kako se za sljedeći sastanak Parlamentarnog plenuma očekuje priprema jednog izvješća o temi koja je od interesa za Energetsku zajednicu. Izvješće bi ponovno trebali zajednički pripremiti jedan predstavnik Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice i jedan predstavnik Europskog parlamenta, uz podršku Tajništva Energetske zajednice.

Budući da će u 2018. godini Makedonija predsjedati Energetskom zajednicom, član Parlamentarnog plenuma iz Sobraanja Makedonije Goran Milevski prihvatio je biti jedan od izvjestitelja, odnosno autora izvješća. Naknadno će biti određeni tema izvješća i suizvjestitelj iz Europskog parlamenta u komunikaciji s Tajništvom Energetske zajednice.

6. Godišnji prijam Tajništva Energetske zajednice

Svi sudionici pripremnog sastanka Parlamentarnog plenuma navečer su bili nazočni redovitom godišnjem prijemu, koji organizira Tajništvo Energetske zajednice za diplomate (veleposlanike država članica i promatrača u EZ-u, država članica EU-a i druge visoke uzvanike).

Ravnatelj Tajništva Energetske zajednice g. Kopač upoznao je nazočne s najznačajnijim rezultatima rada u protekloj i planovima rada u idućoj godini.

II. Prvi parlamentarni forum Jugoistočne Europe o energetskej učinkovitosti i klimi, održan 20. 12. 2017.

1. Uvodna obraćanja

Prvi parlamentarni forum Jugoistočne Europe o energetskej učinkovitosti i klimi održan je 20. 12. 2017. također u sjedištu Tajništva Energetske zajednice. Forum je organizirao Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Europu za energetske učinkovitost Njemačkog društva za međunarodnu suradnju (GIZ – ORF EE), u sklopu projekta *Regionalna suradnja i razvoj kapaciteta parlamentaraca Jugoistočne Europe o energetskej učinkovitosti i zaštiti klime*. Uz članove Parlamentarnog plenuma, na Forumu su sudjelovali i predstavnici relevantnih ministarstava i civilnog društva iz zemalja Jugoistočne Europe kako bi razgovarali o energetskej učinkovitosti i klimatskim promjenama. Forum je prvi skup ove vrste u regiji i bit će redovito održavan u iduće dvije godine.

U svojem uvodnom obraćanju Jasna Sekulović, projektna menadžerica u GIZ-u, istaknula je da je cilj foruma osigurati održivu regionalnu razmjenu informacija i jačati kapacitete parlamentaraca Jugoistočne Europe, osnažujući ih da lobiraju i potiču potrebne reforme u područjima zaštite klime i energetske učinkovitosti u zemljama regije.

Joachim Gaube, direktor GIZ ORF-EE, naglasio je kako je forum važan element za jačanje regionalne suradnje u Jugoistočnoj Europi u pogledu energetske učinkovitosti i zaštite klime. Istaknuo je da su snažne parlamentarne institucije i regionalna suradnja najvažniji čimbenici u osiguranju da energetska i klimatska politika služe interesu ljudi koje zastupaju parlamenti.

Ravnatelj Tajništva Energetske zajednice Janez Kopač u uvodnom je obraćanju pozdravio angažaman GIZ-a, a posebice njegovu odluku da forumi budu održavani kad i sjednice Parlamentarnog plenuma, posebno imajući u vidu da će Energetska zajednica u idućem razdoblju uključiti u svoje nadležnosti i pitanja u vezi s klimom i klimatskim promjenama.

2. Predstavljanje podrške GIZ-a parlamentarcima iz Jugoistočne Europe u području energetske učinkovitosti

U nastavku je Jasna Sekulović detaljnije predstavila GIZ-ov Otvoreni regionalni fond za energetske učinkovitost u Jugoistočnoj Europi (ORF EE). GIZ ORF EE je regionalni instrument Njemačkog saveznog ministarstva za ekonomski razvoj i suradnju još od 2008. godine. Svoje aktivnosti usmjerava na ministarstva, parlamentarce, nevladin sektor i lokalne zajednice. U sklopu projekta je 2010. godine pokrenut Javni dijalog o održivom korištenju energije u Jugoistočnoj Europi, s ciljem razvijanja političke volje za djelovanje putem javnog dijaloga svih ključnih društvenih sektora i jačanja međusektorske suradnje. Osim toga, cilj je i potaknuti javni dijalog o politikama o energetske učinkovitosti u zemljama Jugoistočne Europe, posebno uz uključivanje parlamentaraca kao ključnih dionika u donošenju odluka. Sve aktivnosti realiziraju se u suradnji s mrežom škola za političke studije u zemljama regije, te s organizacijama civilnoga društva.

Projekt *Regionalne suradnje i razvoja kapaciteta parlamentaraca Jugoistočne Europe o energetske učinkovitosti i zaštiti klime* realizira se od listopada 2017. do rujna 2019. godine. Ciljna skupina su članovi parlamenata i stručno osoblje u nadležnim povjerenstvima, te predstavnici nadležnih ministarstava. Projekt se realizira uz snažnu partnersku suradnju Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice. Ciljevi projekta su uspostaviti regionalnu platformu za suradnju parlamentaraca iz regije jugoistočne Europe, te jačati kompetencije članova parlamenata iz područja energetske učinkovitosti i klimatskih promjena u cilju oblikovanja procesa donošenja odluka temeljenog na znanju.

Projekt će na nacionalnoj razini biti usmjeren na sljedeće aktivnosti: parlamentarna saslušanja o energetske učinkovitosti uz veće uključivanje ministarstava i svih drugih zainteresiranih strana, okupljanje zainteresiranih parlamentaraca i formiranje parlamentarnih skupina „zelenih“ u cilju pridobivanja veće podrške za primjenu politika o energetske učinkovitosti i klimatskim promjenama.

3. Kreiranje razvojnih politika za očuvanje klime

U nastavku je dr. Zoran Morvaj, stručnjak GIZ-a, održao prezentaciju o energetske učinkovitosti i očuvanju klime pod nazivom „Kreiranje razvojnih politika za očuvanje klime“. Dr. Morvaj u svojoj je prezentaciji obradio sljedeća pitanja:

- implikacije obveza preuzetih Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama,
- sigurnost opskrbe energijom i Mapa puta EU u području energije do 2050.,
- tehnološka rješenja za održivi urbani razvoj,
- energetska učinkovitost i Četvrta industrijska revolucija,
- moguća rješenja za održivi razvoj s aspekta energije i klime.

Pariškim sporazumom su zemlje potpisnice preuzele obveze zadržavanja porasta globalne prosječne temperature na 2 °C iznad razine u predindustrijskom razdoblju te preduzimanja mjera u svrhu ograničavanja rasta globalne prosječne temperature iznad 1,5 °C iznad razine u predindustrijskom razdoblju. Od 197 ugovornih stranaka, Sporazum je od sada ratificiralo njih 170. Energija je ta koja najviše doprinosi onečišćenju (79 %), bilo u proizvodnji ili potrošnji. Da bi se zaštitila klima, potrebno je integrirati politike i akcijske planove iz područja energije i klime.

Glede sigurnosti opskrbe energijom, Europska unija veoma ovisi o uvozu (90 % sirove nafte, 66 % zemnog plina, 42 % ugljena i drugih čvrstih goriva, 40 % urana i drugih nuklearnih goriva). Europska unija plaća oko 1 milijardu eura dnevno za uvoz energije ili ukupno 6 % svoga BDP-a godišnje. Zemlje Energetske zajednice uvoze čak i više, neke zemlje čak 20 % i više svoga BDP-a daju na uvoz energije. Europska unija zato je postavila ciljeve u pogledu ušteda energije (energetska učinkovitost) i proizvodnje iz obnovljivih izvora za 27 % do 2030. godine. Europska unija sada priprema mapu puta za energiju do 2050. godine, prema kojoj je krajnji cilj dekarbonizacija gospodarstva EU do 2050., točnije smanjenje zagađenja nastalog emisijom iz proizvodnje električne energije za 95 %, emisijom iz transporta za 60 %, iz kućanstava za 90 % i iz industrije za 85 %. Za postizanje tih ciljeva ključni su energetska učinkovitost i proizvodnja energije iz obnovljivih izvora. Iako se radi o ambicioznim ciljevima, još uvijek je to jefinije nego nastaviti provoditi postojeće politike.

Jedno od težišta politika u području energije i klime bit će urbani razvoj. Gradovi su najveća gospodarska središta koja generiraju oko 80 % BDP-a, ali i najveći zagađivači s više od 70 % emisije ukupnog zagađenja. U njima trenutačno živi pola svjetskog stanovništva. U cilju smanjenja emisije iz gradskih područja, bit će potrebno uvesti veliki broj tehnoloških inovacija u svrhu razvoja „pametnih gradova“. „Pametni gradovi“ su urbane cjeline koje integriraju veliki broj informacijsko-komunikacijskih tehnologija i „interneta stvari“ (*Internet of Things*) u cilju učinkovitijeg pružanja lokalnih usluga: lokalni informacijski sustavi, škole, knjižnice, bolnice, poslovne i stambene zgrade, opskrba energijom i vodom, transportni sustavi, upravljanje otpadom i drugo. U cilju stvaranja „pametnih gradova“, Europska unija planira, počevši od 2021., godišnje mobilizirati 180 milijardi eura privatnih i javnih sredstava, što bi trebalo doprinijeti povećanju BDP-a za 1 % i stvaranju 900.000 novih radnih mjesta. Ključne tehnologije na kojima će se bazirati „pametni gradovi“ su: „pametne mreže“ i „pametno mjerenje“, distribuirana proizvodnja energije iz obnovljivih izvora, „pametne neto

nula energetske zgrade“, inteligentni gradski transportni sustavi, integrirani gradski energetske sustavi, gradske informacijsko-komunikacijske platforme, „pametne“ zajednice i „pametne politike“ te njihova primjena. „Pametni gradovi“ zahtijevaju „pametne lokalne zajednice“, što podrazumijeva osnaživanje i uključivanje građana, uključivanje ranjivih zajednica, podršku ljudima u preoblikovanju svojih mjesta življenja („pametna kućanstva“, obrazovanje, zdravstvo, participatorno budžetiranje) itd.

Činjenica da suvremeno gospodarstvo ulazi u doba Četvrte industrijske revolucije donosi brojne izazove, ali i mogućnosti u pogledu proizvodnje i korištenja energije te očuvanja okoliša. Četvrta industrijska revolucija temelji se na „pametnoj automatizaciji“, odnosno kibernetičko-fizikalnim sustavima i „internetu stvari“. Karakterizira je visoka prilagodljivost, resursna i energetska učinkovitost, ergonomija te uključivanje partnera i kupaca u poslovne procese i procese stvaranja vrijednosti. Ključni stupovi Četvrte industrijske revolucije su: energija iz obnovljivih izvora, „pametne zgrade“ i „neto nula energetske zgrade“, energetska učinkovitost, „pametne distributivne mreže“ i „pametna mjerenja“, energetska mobilnost i „skladištenje energije“. Dodatno, Četvrta industrijska revolucija zahtijeva kompetentne, stručne i savjesne pojedince i aktivne zajednice. Proizvodnju dominantno karakterizira cirkularna ekonomija temeljena na učinkovitom i višestrukom korištenju resursa i recikliranju te pasivnoj i aktivnoj energetske učinkovitosti. Pasivna energetska učinkovitost podrazumijeva unaprjeđenje tehnologije kako bi se proizvodilo uz manje energije ili unaprjeđenje proizvoda koji bi tijekom svoga životnog vijeka trošili manje energije. Aktivna energetska učinkovitost podrazumijeva optimizaciju upravljanja, operacija i održavanja energetske sustava i usluga.

Na kraju prezentacije dr. Morvaj ponudio je opcije koje stoje pred zemljama kao odgovor na sve izazove što ih moderno doba donosi u pogledu energije i klime:

- svaka zemlja mora pronaći vlastiti put za održiv energetske i klimatske razvoj;
- nacionalni razvoj mora se temeljiti na nacionalnim resursima;
- cilj treba biti maksimizacija nacionalne ekonomske dodane vrijednosti, a ne samo snižavanje troškova;
- u pogledu energije, poželjna je integracija energetske tržišta s EU i regionalno;
- maksimalno iskorištavanje potencijala za energetske učinkovitost u svim područjima;
- puno iskorištavanje potencijala za energiju iz obnovljivih izvora;
- minimiziranje uvoza primarne energije.

Da bi u praksi bilo moguće kreirati i provoditi energetske i klimatske politike, potrebno je, uz ostalo, sljedeće:

- osigurati političku volju i financijska sredstva;
- razumjeti kontekst, posebno tržište;
- pretvoriti to razumijevanje u provediv koncept – integrisani gradski sustavi upravljanja energijom;
- izgraditi kapacitete i osigurati kompetentne kadrove za primjenu (ljudi i organizacijske strukture);
- što prije ostvariti određene uspjehe;
- upoznati javnost i putem javnog dijaloga održavati stalnu komunikaciju.

Nakon prezentacije dr. Morvaja uslijedila je rasprava, u kojoj su sudionici foruma iznosili svoja mišljenja, ali i opisivali stanje u svojim zemljama u pogledu politika koje se tiču energije i klimatskih promjena.

PRIVITAK:

- Izvješće Parlamentarnog plenuma o sigurnosti opskrbe energijom u regiji Energetske zajednice
- Preliminarni Poslovnik Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice

Izvješće pripremio:

Nenad Pandurević,
tajnik Povjerenstva za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH

Izvješće odobrili:

Predrag Kožul,
zamjenski član Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice iz Parlamentarne skupštine BiH

Ljilja Zovko,
zamjenski član Parlamentarnog plenuma Energetske zajednice iz Parlamentarne skupštine BiH